

Các cấu trúc dữ liệu nâng cao

(Advanced Data Structures)

3.1 Cây nhị phân tìm kiếm cân bằng

3.2 B-Cây

3.3 Bảng băm – Hash Table

B-Cây

- Đặt vấn đề
- Truy xuất dữ liệu trên bộ nhớ ngoài
- m-way search tree
- Định nghĩa B-cây
- Lưu trữ B-cây trên bộ nhớ ngoài
- Khai báo cấu trúc B-cây
- Các thao tác cơ bản B-cây

Đặt vấn đề

- Các ứng dụng database
- Cần lưu trữ dữ liệu lớn (vd. 1,000,000 – 1,000,000,000 phần tử)
- Lưu trữ trên bộ nhớ ngoài
- Tốc độ tìm kiếm nhanh

Truy xuất dữ liệu trên bộ nhớ ngoài (1)

- Bộ nhớ ngoài: HDD, DVD, tape,...
- Đơn vị truy xuất tối thiểu ?
- Thời gian truy xuất ?

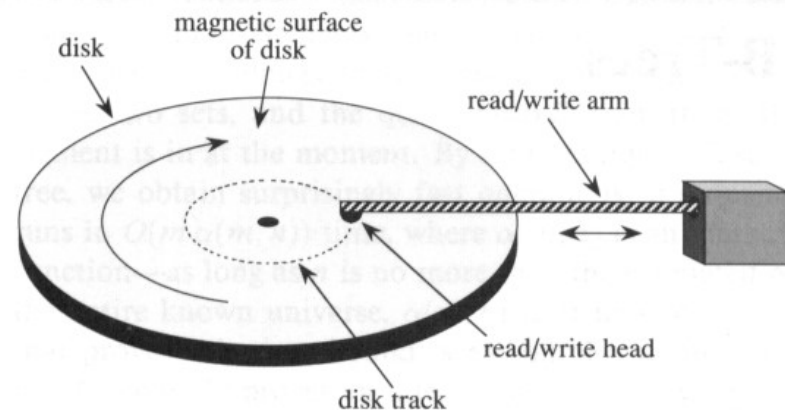
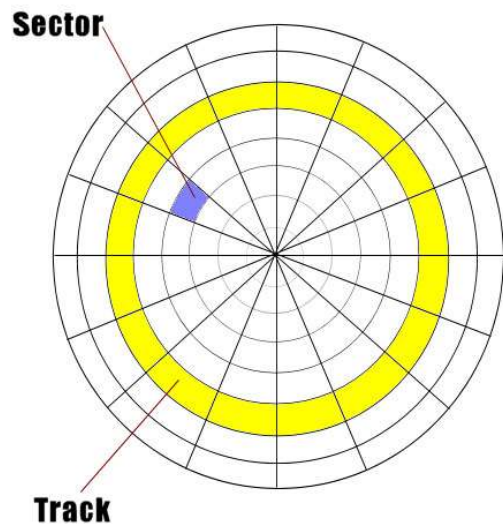

Truy xuất dữ liệu trên bộ nhớ ngoài (2)

■ Thời gian để đọc/ghi một block

t = thời gian dịch chuyển đầu đọc đến block +
thời gian đọc/ghi block vào bộ nhớ

Truy xuất dữ liệu trên bộ nhớ ngoài (3)

- Vd 1. thời gian để đọc 2 block liên tiếp, mỗi block=1KB

$$t_1 = 20ms + (5ms + 5ms) = 30ms$$

- Vd 2. thời gian để đọc 2 block xa nhau, mỗi block=1KB

$$t_2 = 2 * (20ms + 5ms) = 50ms$$

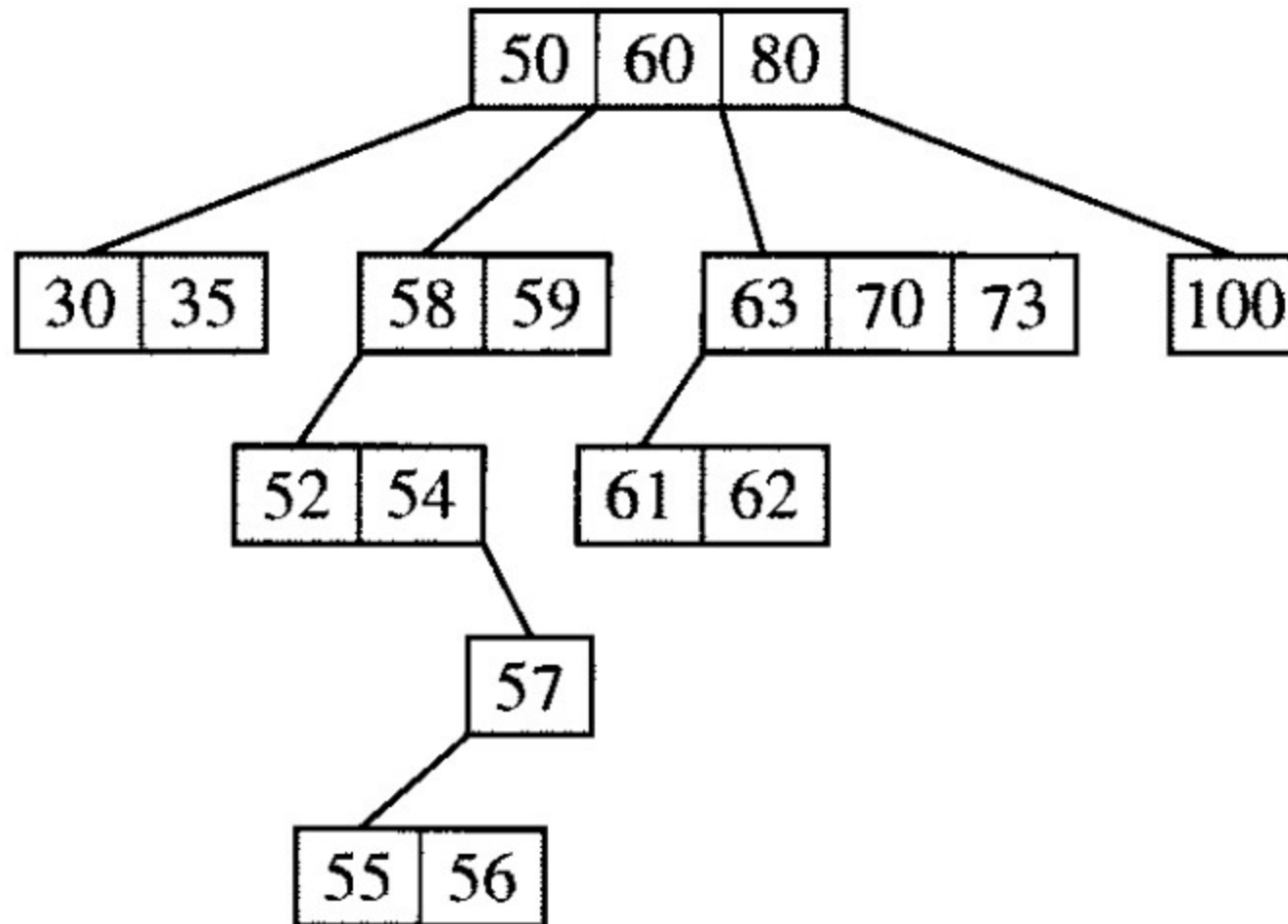

m-way Search Tree (2)

- Định nghĩa: m-way search tree là cây thỏa
 - Mỗi node có tối đa m cây con và $(m-1)$ khóa
 - Các khóa trong mỗi node sắp tăng dần
 - Các khóa trong cây con thứ i đều nhỏ hơn khóa i
 - Các khóa trong cây con thứ $(i+1)$ đều lớn hơn khóa i

m-way Search Tree (3)

Cây tìm kiếm m-way, thao tác tìm kiếm hoạt động tương tự BST

Định nghĩa B-cây (1)

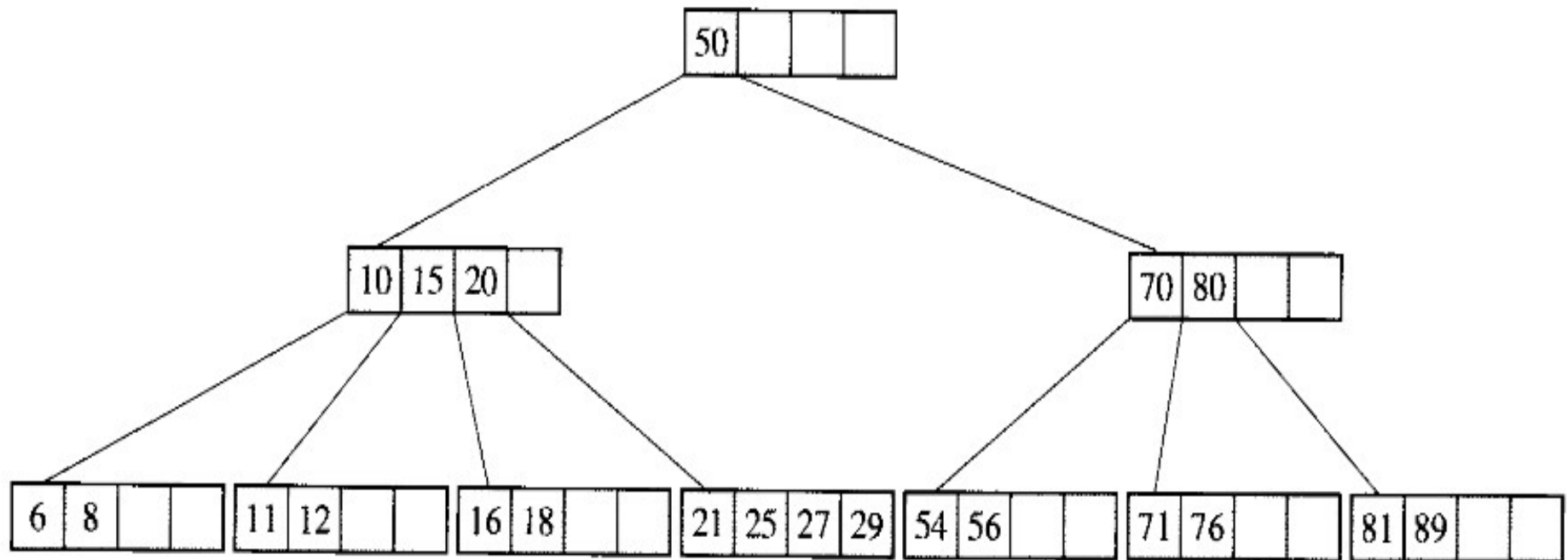
- Định nghĩa: B-cây bậc m ($m > 2$) là m -way search tree thỏa
 - Node gốc có ít nhất là 1 khóa và 2 cây con, ngoại trừ khi nó là node lá
 - Mỗi node lá có ít nhất $(m-1)/2$ khóa
 - Mỗi *node trong* có ít nhất $(m-1)/2$ khóa và ít nhất $(m-1)/2+1$ cây con
 - Tất cả node lá có cùng mức

* *Node trong (internal node): là node không phải gốc và không phải lá*

* *B-cây được giới thiệu vào năm 1972 bởi Bayer và McCreight*

Định nghĩa B-cây (2)

B-cây bậc 5

Định nghĩa B-cây (3)

- Với $m=3$, ta có cây 2-3 (2-3 tree)
 - Mỗi node trong có 2 hay 3 cây con
 - Cây 2-3 được phát minh năm 1970 bởi J. E. Hopcroft
- Với $m=4$, ta có cây 2-3-4 (2-3-4 tree)
 - Mỗi node trong có 2, 3 hay 4 cây con

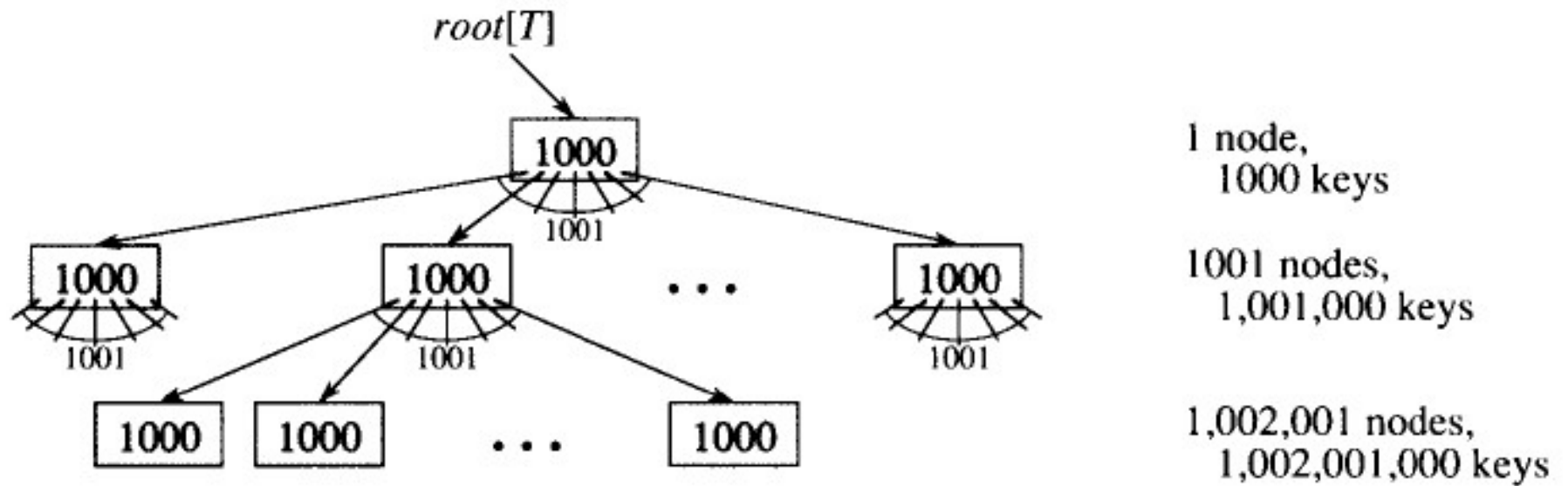

Định nghĩa B-cây (4)

- Ý nghĩa:
 - B-cây là cây cân bằng hoàn toàn
 - Mỗi node được lấp đầy ít nhất 50%. Các phân tích và thử nghiệm thực tế cho thấy các node của B-cây trong trường hợp bình thường được lấp đầy $\sim 70\%$
 - B-cây sử dụng số phép truy xuất đĩa tối thiểu cho các thao tác
 - Thích hợp với việc lưu trữ trên bộ nhớ ngoài
 - Có thể quản lý số phần tử rất lớn

Định nghĩa B-cây (5)

Cây 1001 nhánh, chỉ 3 mức \rightarrow chứa hơn 1 tỉ phần tử

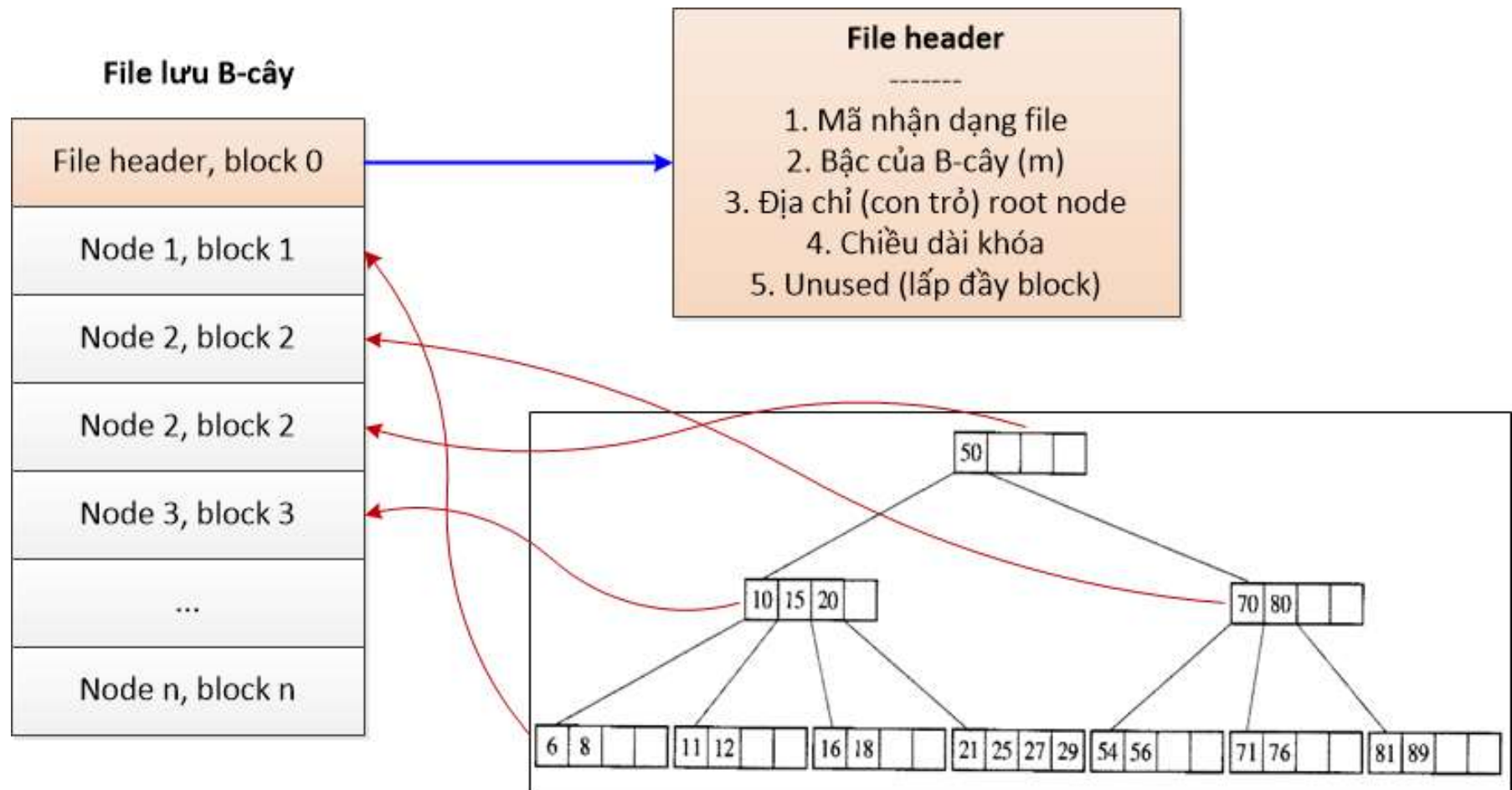
Định nghĩa B-cây (6)

- Độ cao của B-cây:
 - n : số khoá, $n \geq 1$
 - m : bậc của cây, $m > 2$

$$h \leq \log_m \frac{n+1}{2}$$

Lưu trữ B-cây trên bộ nhớ ngoài (1)

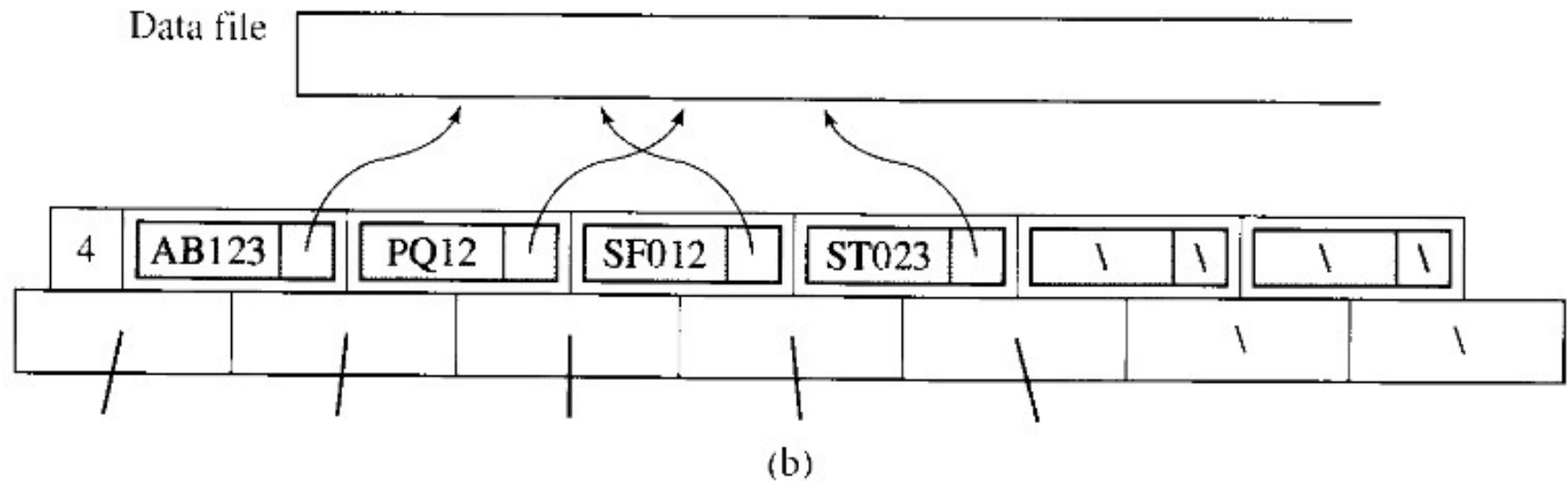
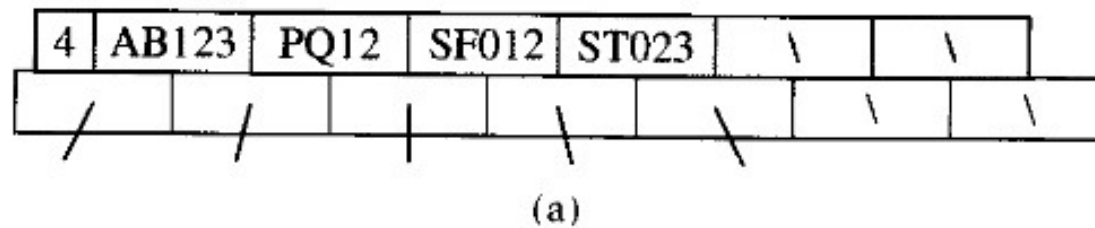

Lưu trữ B-cây trên bộ nhớ ngoài (2)

- Node gốc nên được lưu thường xuyên trong bộ nhớ
 - Không cần thực hiện thao tác READ_ROOT
 - Thao tác WRITE_ROOT được thực hiện khi node gốc thay đổi

Lưu trữ B-cây trên bộ nhớ ngoài (3)

(a) B-cây với các khóa không có thông tin phụ

(b) B-cây có thêm thông tin phụ cho mỗi khóa

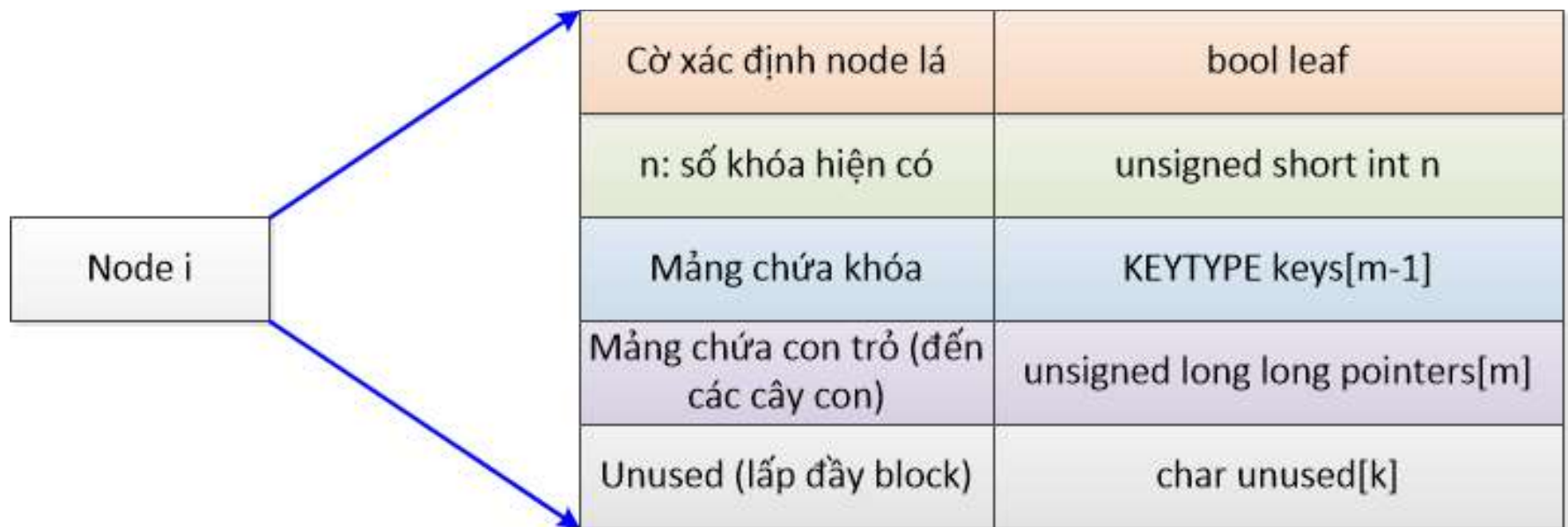

Khai báo cấu trúc B-cây (1)

- Hãy xây dựng cấu trúc dữ liệu và khai báo (struct/class) cho 1 node của B-cây ?
- Hãy xây dựng cấu trúc dữ liệu và khai báo (struct/class) cho header của file chứa B-cây ?

Khai báo cấu trúc B-cây (2)

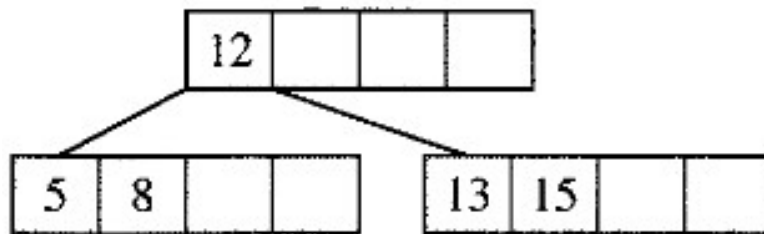

Các thao tác cơ bản trên B-cây

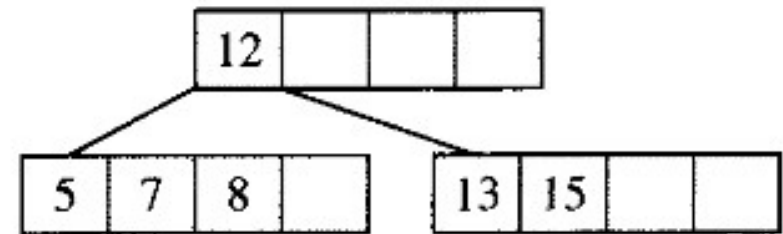
- Tìm kiếm một khóa
- Thêm một khóa
- Xóa một khóa

Thêm một khóa vào B-cây (1)

(a)

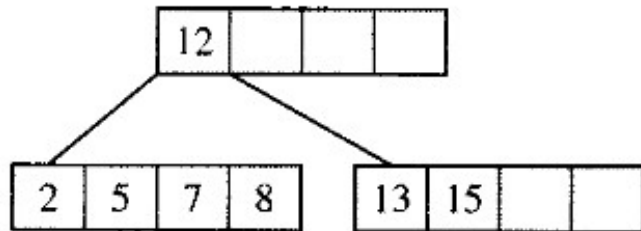

(b)

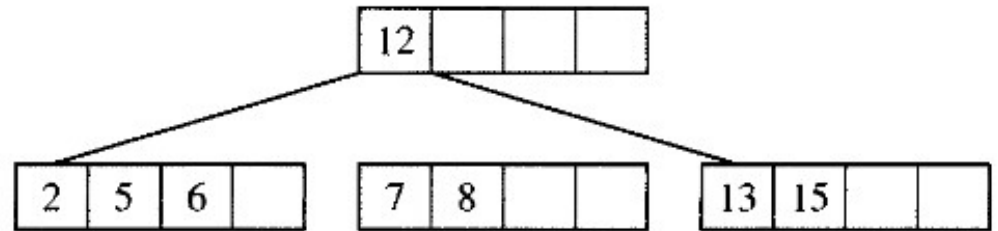
Khóa 7 được thêm vào
node lá khi node này còn
chỗ trống

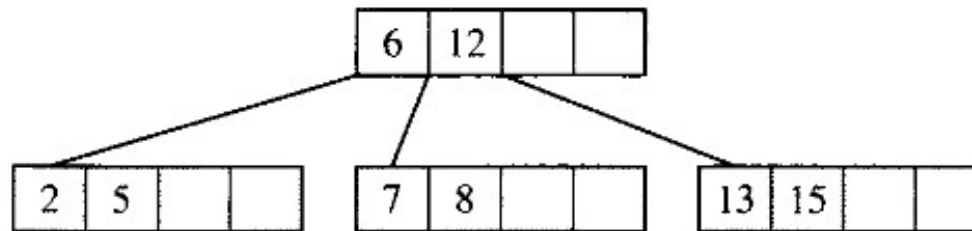
Thêm một khóa vào B-cây (2)

(a)

(b)

(c)

Khóa 6 được thêm vào node lá đã đầy → split node và chuyển khóa giữa lên node cha

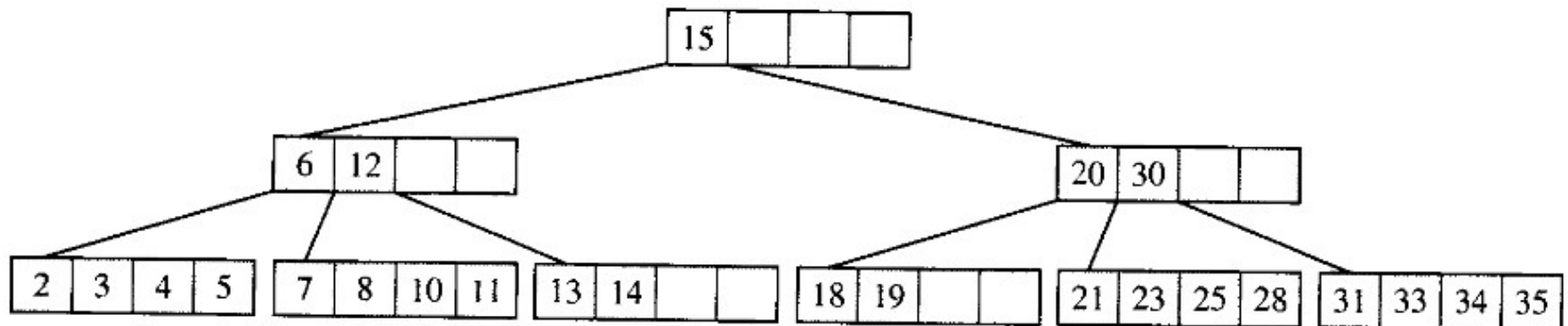
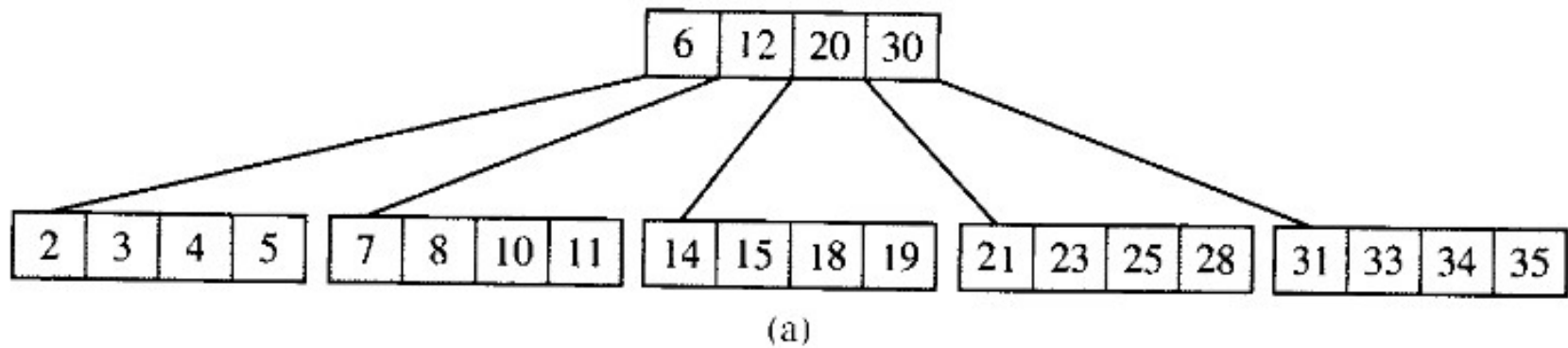
Thêm một khóa vào B-cây (3)

■ Thuật toán:

- Khóa được thêm vào node lá nếu node còn chỗ trống. Các khóa trong node sắp thứ tự tăng dần
- Nếu node lá chứa khóa đầy \rightarrow tách node (split) bằng cách tạo node mới; copy $(m-1)/2$ khóa sang node mới; chuyển khóa giữa lên node cha; tạo con trỏ từ node cha đến node mới. Quá trình tách node có thể thực hiện liên tiếp cho các node trong của B-cây
- Trường hợp xấu nhất, node gốc cũng bị tách và tạo thành node gốc mới

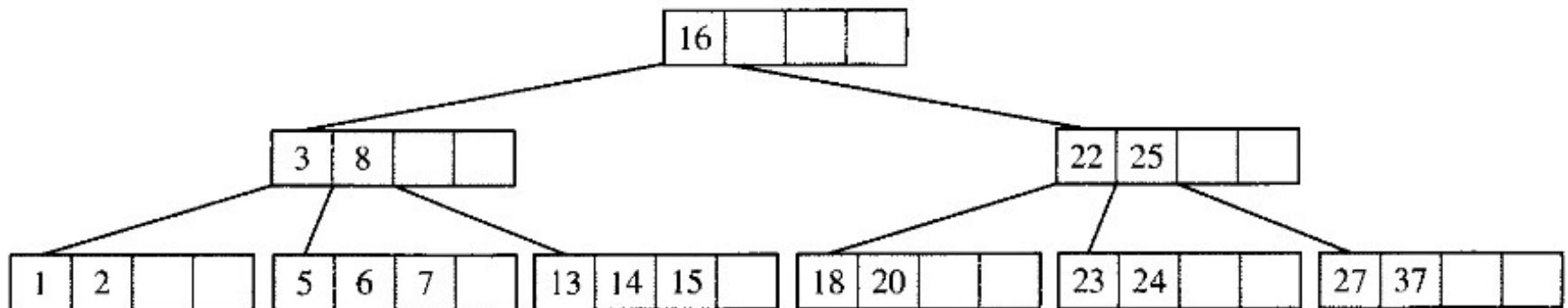
Thêm một khóa vào B-cây (4)

Split node nhiều lần dẫn tới split node gốc → tạo thành node gốc mới

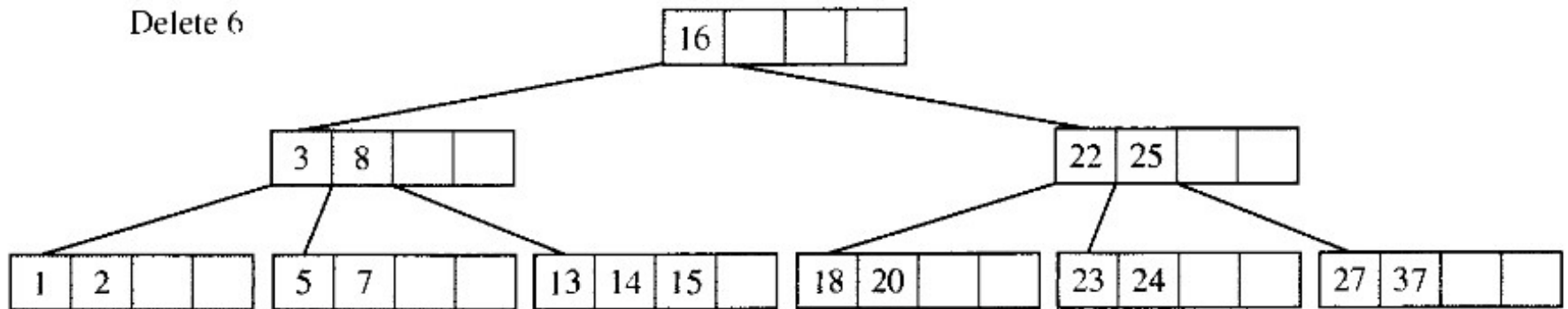

Xóa một khóa của B-cây (1)

(a)

Delete 6

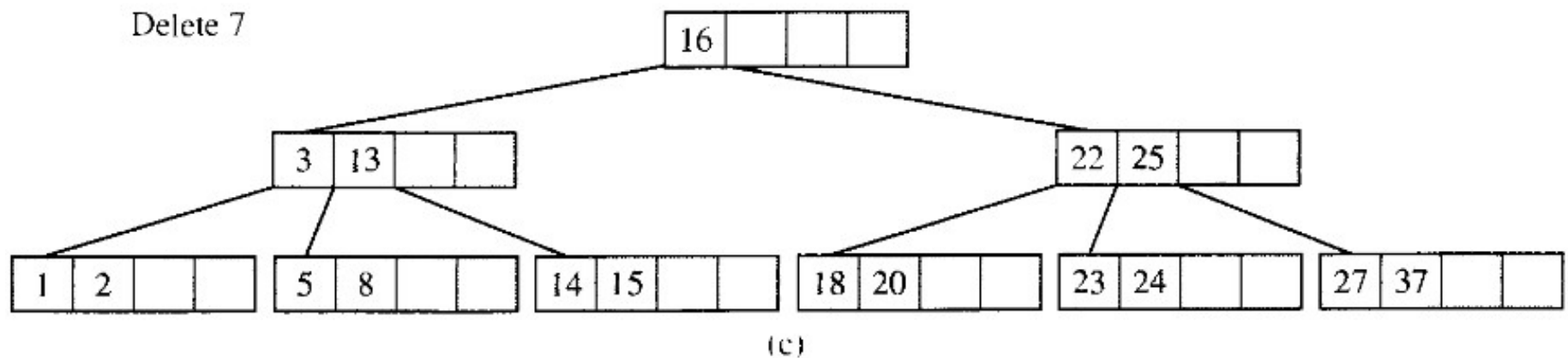

(b)

Xóa khóa 6 ở node lá khi node này dư khóa

Xóa một khóa của B-cây (2)

Xóa khóa 7 ở node lá → node thiếu khóa nhưng node anh/em có khóa dư → mượn khóa từ node anh/em

Xóa một khóa của B-cây (3)

■ Thuật toán:

■ Xóa khóa ở node lá

- Nếu sau khi xóa key, số khóa trong node $\geq (m-1)/2 \rightarrow$ stop
- Nếu sau khi xóa key, node có ít hơn $(m-1)/2$ khóa
 - Nếu node anh/em có $> (m-1)/2$ khóa \rightarrow mượn khóa từ node anh/em
 - Nếu node anh/em có $\leq (m-1)/2$ khóa \rightarrow merge node và đưa khóa từ node cha xuống. Nếu node cha thiếu khóa \rightarrow xử lý tương tự như node lá.

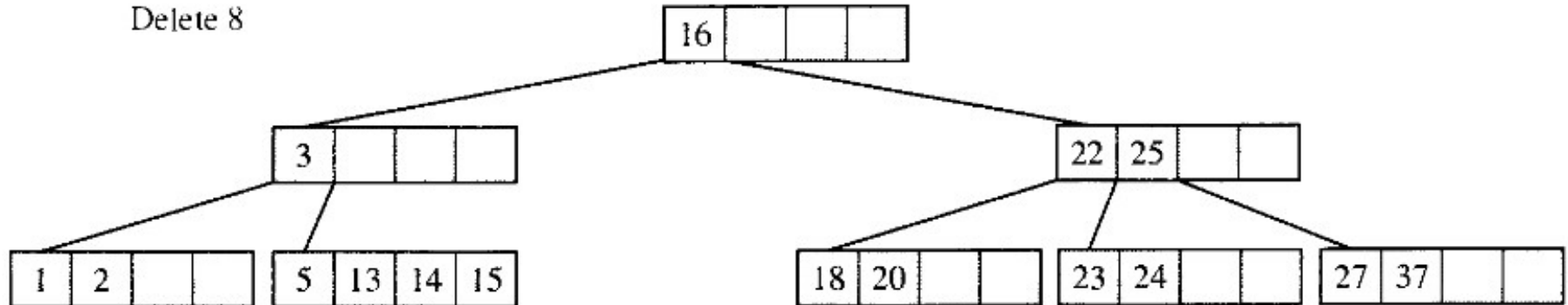
■ Xóa khóa ở node không phải là node lá

- Áp dụng phương pháp “*tìm phần tử thay thế*” và xóa key ở node lá

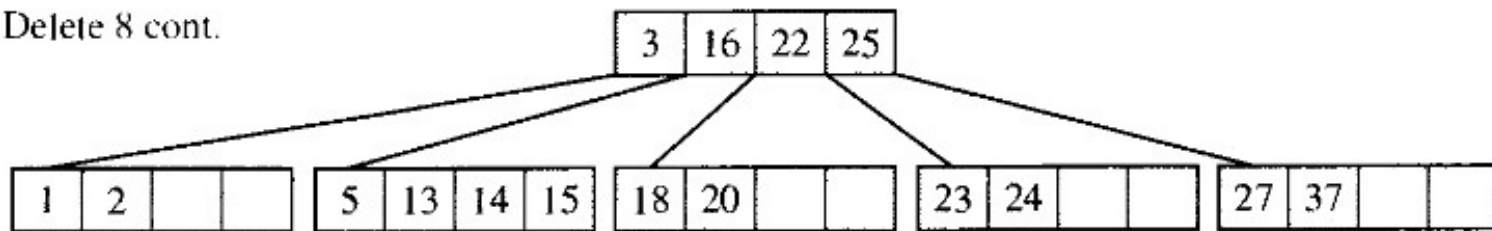
Xóa một khóa của B-cây (4)

Delete 8

(d)

Delete 8 cont.

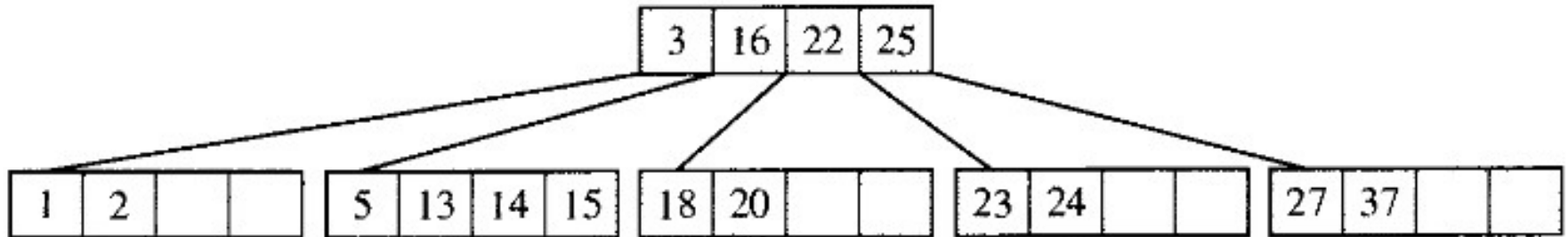

(e)

Xóa khóa 8 ở node lá → node thiếu khóa và node anh/em KHÔNG có khóa dư → gộp (merge) node và đưa khóa ở node cha xuống...

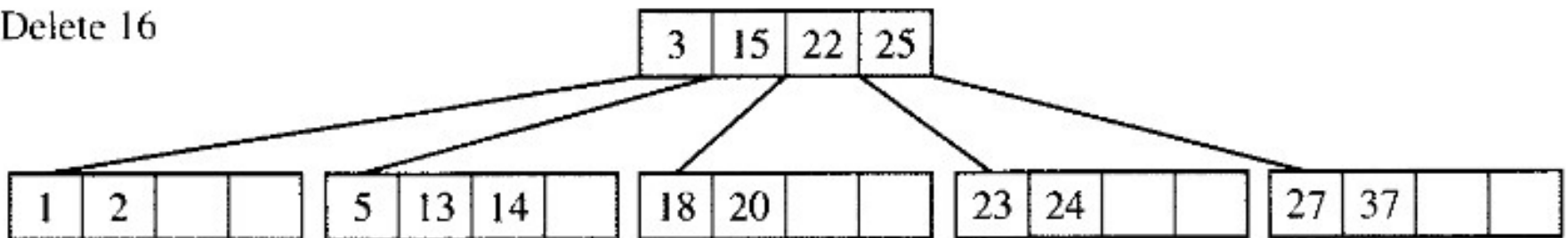

Xóa một khóa của B-cây (5)

(e)

Delete 16

(f)

Xóa khóa 16 ở node không phải là node lá → áp dụng phương pháp "*tìm phần tử thay thế*"